

Examen VMBO-GL en TL

2012

tijdvak 1
dinsdag 15 mei
9.00 - 11.00 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 47 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Staatsinrichting van Nederland

Gebruik bron 1.

- 1p 1 Over welke tijd gaat deze afbeelding? En waardoor komt in de afgebeelde situatie verandering?
- A Over de tijd vóór 1848. In de afgebeelde situatie komt verandering door de invoering van klassieke grondrechten.
  - B Over de tijd vóór 1848. In de afgebeelde situatie komt verandering door de invoering van ministeriële verantwoordelijkheid.
  - C Over de tijd na 1848. In de afgebeelde situatie komt verandering door de invoering van klassieke grondrechten.
  - D Over de tijd na 1848. In de afgebeelde situatie komt verandering door de invoering van ministeriële verantwoordelijkheid.

Gebruik bron 2.

- 1p 2 Werden deze Tweede Kamerverkiezingen gehouden volgens het systeem van het districtenstelsel of volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging? Verklaar je keuze met behulp van de bron.

Gebruik nogmaals bron 2.

- 1p 3 In 1856 was het algemeen kiesrecht nog niet ingevoerd. Slechts een klein aantal mensen mocht toen hun stem uitbrengen.
- Geef een verklaring waarom dit kleine aantal mensen wél het recht had hun stem uit te brengen.

Gebruik bron 3.

- 2p 4 Stel, je doet onderzoek naar de emancipatie van de protestanten rond 1900 in Nederland. De bron over Kuyper is **niet helemaal betrouwbaar**, maar **wel bruikbaar** voor je onderzoek.
- Noem één reden waarom de bron niet helemaal betrouwbaar is voor dit onderzoek.
- Noem ook één reden waarom de bron wel bruikbaar is voor dit onderzoek.

Doe het zo:

De bron is niet helemaal betrouwbaar voor dit onderzoek, omdat ... (noem een reden).

De bron is wel bruikbaar voor dit onderzoek, omdat ... (noem een reden).

Gebruik bron 4.

- 1p 5 De personen in de bron zijn tegen algemeen kiesrecht.
- Noem een reden waarom deze personen absoluut niet in verband gebracht willen worden met mensen die voor algemeen kiesrecht demonstreren.

Gebruik bron 5.

- 2p 6 In de bron wordt de spot gedreven met de partijleider van de SDAP. Hieronder staan vier mogelijke manieren om hem te bespotten:
- 1 Hij komt op voor de arbeiders, maar heeft alleen burgers als aanhangers.
  - 2 Hij noemt het algemeen kiesrecht een oplossing voor alle problemen.
  - 3 Hij staat als deftig heer verheven boven zijn socialistische aanhangers.
  - 4 Hij wordt massaal uitgelachen door zijn aanhangers.
- Welke **twee** manieren om de partijleider te bespotten zijn te herkennen in de bron? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 6.

- 1p 7 In welk jaar werd dit wetsvoorstel ingediend?
- A 1848
  - B 1883
  - C 1919
  - D 1954

Gebruik nogmaals bron 6.

- 1p 8 Van welk recht van de Tweede Kamer maakte het Kamerlid Marchant gebruik?

Gebruik bron 7.

- 2p 9 Hieronder staan vier uitspraken over artikel 23 van de grondwet:
- 1 In dit artikel staat een klassiek grondrecht, omdat dit grondrecht bepaalt dat de overheid voor voldoende goed onderwijs moet zorgen.
  - 2 In dit artikel staat een klassiek grondrecht, omdat dit grondrecht bepaalt dat het een wettelijk recht is om scholen op te richten.
  - 3 In dit artikel staat een sociaal grondrecht, omdat dit grondrecht bepaalt dat alle leerlingen verplicht naar school moeten.
  - 4 In dit artikel staat een sociaal grondrecht, omdat dit grondrecht bepaalt dat de overheid voor voldoende goed onderwijs moet zorgen.
- Welke **twee** uitspraken over artikel 23 zijn juist? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 8.

- 1p 10 Op welk grondrecht doen de gevangenen een beroep? En is dat grondrecht een **klassiek** of een **sociaal** grondrecht?
- De gevangenen doen een beroep op
- A het recht op rechtsbijstand en dat is een klassiek grondrecht.
  - B het recht op rechtsbijstand en dat is een sociaal grondrecht.
  - C het recht op vrijheid van vereniging en dat is een klassiek grondrecht.
  - D het recht op vrijheid van vereniging en dat is een sociaal grondrecht.

- 2p 11 Hieronder staan vijf uitspraken die gedaan zijn tijdens een rechtszaak:
- 1 "Graag wil ik pleiten voor een lagere straf voor mijn cliënt."
  - 2 "Het is niet gegaan zoals nu wordt gezegd, het was niet mijn bedoeling. Ik heb er spijt van."
  - 3 "Ik veroordeel u hierbij tot een werkstraf van 180 uur en een maand voorwaardelijke gevangenisstraf."
  - 4 "Ik vond het een rare situatie en ben toen gaan kijken. Daar zag ik gebeuren, waar ik zojuist over vertelde."
  - 5 "Omdat dit niet de eerste keer is, eis ik een gevangenisstraf van twee maanden en een werkstraf van 300 uur."

Vijf personen die een rol spelen bij een rechtszaak:

- a advocaat
- b getuige
- c officier van justitie
- d rechter
- e verdachte

→ Geef per uitspraak aan welke persoon daarbij hoort.

Doe het zo:

Bij uitspraak 1 hoort persoon ... (vul een letter in).
(enz. tot en met uitspraak 5)

- 1p 12 Een minister heeft een wetgevende én een uitvoerende taak. De Tweede Kamer heeft een wetgevende taak en nog een andere taak.
→ Welke **andere** taak van de Tweede Kamer wordt bedoeld?

Gebruik bron 9.

- 1p 13 Welk kenmerk van de Nederlandse rechtsstaat is op de bron van toepassing?
- A de gebondenheid van rechters aan de wet
  - B de onafhankelijkheid van de rechtspraak
  - C het recht hebben op een advocaat
  - D het recht hebben op hoger beroep

- 1p 14 Hieronder staan vier veranderingen in de Nederlandse staatsinrichting:
- 1 invoering van actief vrouwenkiesrecht
  - 2 invoering van algemeen mannenkiesrecht
  - 3 invoering van de ministeriële verantwoordelijkheid
  - 4 invoering van sociale grondrechten in de grondwet
- Zet de veranderingen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

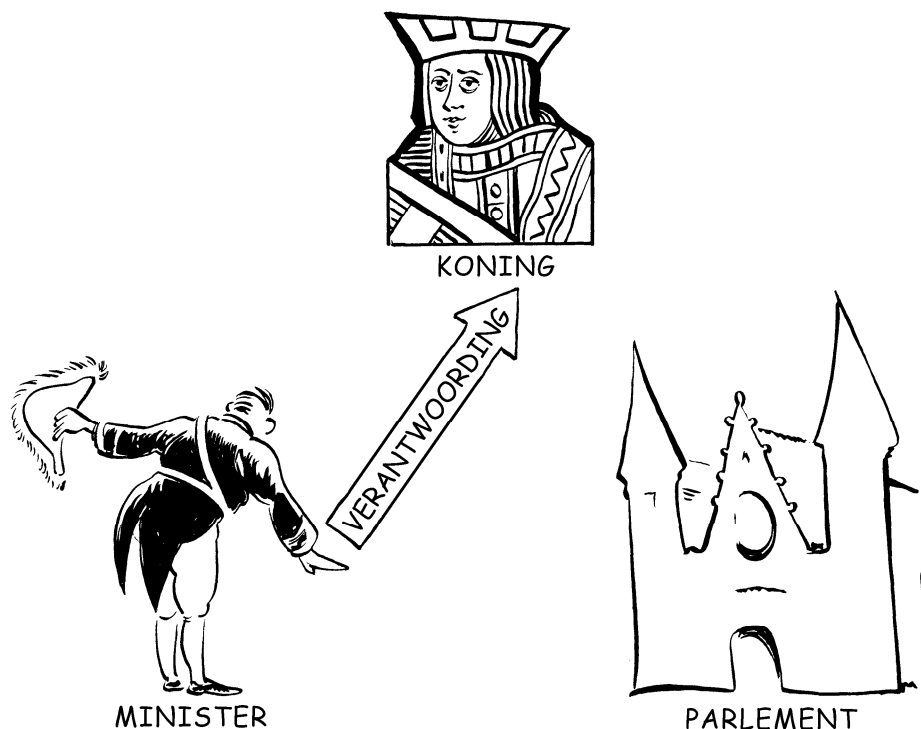
Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul alleen nummers in).

- 1p 15 Welke bewering over de macht van de koning(in) is juist?
- A Deze macht is beperkt door de grondwet.
  - B Deze macht is beperkt door het ontbreken van een parlement.
  - C Deze macht is groot door de ministeriële verantwoordelijkheid.
  - D Deze macht is groot door de onschendbaarheid als staatshoofd.

Staatsinrichting van Nederland

bron 1

Staatsinrichting in beeld

bron 2

De uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen in de stad Leiden en omgeving (op 12 augustus 1856):

aantal inwoners Leiden	36.710
aantal stemgerechtigden	2.824
opkomst	2.031

	aantal stemmen	procentueel
G. Groen van Prinsterer	1.158	57%
N. Olivier	873	43%

De Kamerzetel van Leiden gaat naar G. Groen van Prinsterer.

bron 3

Een beschrijving uit 1966 over Abraham Kuyper:

Hij heeft zich volledig aan de schoolstrijd gegeven. Hij vond dat het onderwijs niet aan de staat zou moeten worden toevertrouwd maar aan de ouders. Het christelijk onderwijs moest voortaan wel door de overheid worden betaald. Hij kwam op voor de 'kleine luyden'. Ik zie hem als een geschenk van God voor ons protestanten.

bron 4

Samen wandelen in de stad (1912)

Toelichting

De man zegt tegen zijn vrouw:
"Lieve, laten we vandaag uit de binnenstad blijven. Men mocht eens denken dat wij ook vóór het algemeen kiesrecht demonstrieren."

bron 5

Een politieke prent (rond 1900), met als titel: 'Het beste medicijn'

De partijleider van de SDAP zegt:
"Algemeen kiesrecht helpt tegen
kiespijn, oorpijn, hoofdpijn,
maagpijn en koorts. Het is goed
voor ons arbeiders. Het komt van
het goede merk SDAP."

Toelichting

Op het flesje staat 'merk SDAP'.

Uit het flesje komt de tekst 'algemeen kiesrecht'.

bron 6

Over een wetsvoorstel van een Tweede Kamerlid:

De heer Marchant kwam met een voorstel voor de invoering van het actief vrouwenkiesrecht. Hij deed dit omdat hij merkte dat de regering niet van plan was zelf met een dergelijk wetsvoorstel te komen. Tijdens de debatten in de Tweede Kamer kreeg hij een ruime meerderheid achter zich, zodat zijn voorstel werd aangenomen. Nog in hetzelfde jaar trad deze wet in werking.

bron 7

Artikel 23 van de grondwet (1983):

De overheid is verplicht goed onderwijs te verzorgen. De overheid moet ervoor zorgen dat er voldoende openbare basisscholen zijn. Iedereen mag volgens zijn eigen levensovertuiging onderwijs aanbieden. De overheid moet toezicht houden op de kwaliteit van zowel openbare als bijzondere scholen. Bij het toezicht moet de overheid de vrijheid van het bijzonder onderwijs respecteren.

bron 8

Over een rechtszaak (1982):

In een Amsterdamse gevangenis hebben gevangenen een eigen vereniging opgericht. Zij eisen van de directeur dat hij hun toestaat dat zij één maal per maand bij elkaar komen. Maar de directeur gaf geen toestemming. De gevangenen hebben een rechtszaak aangespannen tegen de directeur. In de rechtszaak doen de gevangenen een beroep op een grondrecht.

bron 9

Van een website over de rechtsstaat (2010):

Rechters worden voor het leven benoemd. Ze kunnen niet worden afgezet of overgeplaatst als iemand het niet eens is met hun oordeel. Ze hoeven ook geen verantwoording af te leggen aan de Tweede Kamer of aan de minister van Justitie over hun vonnissen. Alleen als ze slecht functioneren, kunnen ze door de Hoge Raad, na een zorgvuldige procedure, worden ontslagen.

Historisch overzicht vanaf 1900

Gebruik bron 10.

- 1p **16** In de bron wordt gesproken over een 'probleem'.
Welk probleem wilde de Nederlandse regering in die tijd oplossen?
A de neutraliteit
B de schoolstrijd
C de verzuiling
D het militarisme

- 1p **17** Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd er zowel bij de Geallieerden als bij de Centralen **censuur** toegepast op de berichtgeving over de oorlog. De legerleiding controleerde alle brieven die soldaten naar huis stuurden.
→ Geef een reden waarom censuur werd toegepast.

Gebruik bron 11.

- 1p **18** De poster werd gemaakt in opdracht van de Britse regering tijdens de Eerste Wereldoorlog.
→ Wat is de propagandaboodschap van deze poster?

Gebruik bron 12.

- 2p **19** De tekenaar gebruikt symbolen om duidelijk te maken dat de communisten bepaalde groepen uit de oude maatschappij hebben uitgeschakeld.
→ Noem **één groep** die volgens de tekenaar door de communisten werd uitgeschakeld.
→ Noem daarna **één symbool** waarmee deze groep wordt afgebeeld.

Doe het zo:

Groep die door de communisten werd uitgeschakeld: ... (noem een groep).
Deze groep wordt afgebeeld met ... (noem een symbool).

Gebruik nogmaals bron 12.

- 2p **20** De tekenaar is optimistisch over de toekomst. Dat laat hij onder andere zien door de vastberaden blik van de boer en het uitschakelen van tegenstanders.
→ Leg met behulp van een **ander** onderdeel van de bron uit dat de tekenaar optimistisch is over de toekomst van de Sovjet-Unie.

Doe het zo:

Het optimisme blijkt ook uit ... (noem onderdeel bron), want ... (geef uitleg).

Gebruik bron 13.

- 2p **21** Hieronder staan vier kenmerken van het stalinisme:
- a censuur
  - b persoonsverheerlijking
  - c propaganda
  - d showprocessen
- Geef per tekst aan welk kenmerk daarbij hoort. **Let op!** Er blijft één kenmerk over.

Doe het zo:

Bij tekst 1 hoort kenmerk ... (vul letter in).
(enz. tot en met tekst 3).

- 2p **22** In 1932 werd in Nederland door de overheid een stempelkaart ingevoerd. Werklozen moesten deze kaart elke dag één- of tweemaal laten afstempelen.
- Met welk doel heeft de **overheid** deze stempelkaart ingevoerd?
- Noem ook een reden waaruit blijkt dat het voor **werklozen** in hun eigen belang was om te stempelen.

Doe het zo:

invoering door de overheid: ... (noem doel)
eigenbelang van werklozen om te stempelen: ... (noem reden)

Gebruik bron 14.

- 2p **23** Iemand beweert dat Hitler op basis van de verkiezingsuitslag van 5 maart 1933 een sterke politieke positie heeft gekregen, maar niet **alle** macht heeft.
- Leg met behulp van de bron uit dat deze bewering juist is.

Doe het zo:

sterke politieke positie van Hitler, want ...;
maar Hitler heeft niet alle macht, want ... .

Gebruik bron 15.

- 1p **24** Geef met een onderdeel van het schilderij aan, dat het schilderij bedoeld is als propaganda voor Hitler.

- 1p **25** Kort na de Duitse inval in Polen in 1939 werd het oostelijke deel van Polen bezet door troepen van de Sovjet-Unie. Dit was een gevolg van een onderlinge afspraak tussen Duitsland en de Sovjet-Unie. Veel mensen waren toen zeer verbaasd dat juist deze twee landen met elkaar samenwerkten.
- Geef een verklaring voor deze verbazing.

Gebruik bron 16.

- 2p **26** Hieronder staan vier beweringen:
- 1 De Duitse aanval op Nederland was een onderdeel van een grotere aanval.
  - 2 Duitse parachutisten bezetten Den Haag en arresteerden de leden van het Koninklijk Huis.
  - 3 Duitse troepen vielen op verschillende plaatsen Nederland binnen.
  - 4 Het noorden van Nederland werd met succes verdedigd tegen de Duitse troepen.
- Welke **twee** beweringen over de aanval van Duitse troepen op Nederland zijn én juist én op de kaart te herkennen? Schrijf alleen de nummers op.

- 1p 27 Hieronder staan vier beweringen over de Jodenvervolging in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog.
Welke bewering is juist?
- A Alleen Joden waren verplicht altijd een persoonsbewijs bij zich te hebben.
  - B Het grootste deel van de Joden kon de oorlog overleven dankzij de mogelijkheid om onder te duiken.
  - C Joden werden vervolgd omdat ze tegen de nazi's waren en niet op de NSDAP stemden.
  - D Na een razzia werden Joden afgevoerd naar doorgangskamp Westerbork.

Gebruik bron 17.

- 2p 28 Aan wie of wat wordt de 'rekening' gepresenteerd? Noem ook **twee** verschillende zaken of gebeurtenissen die op deze 'rekening' zouden kunnen staan.

Doe het zo:

De 'rekening' wordt gepresenteerd aan ....

Op de rekening zouden kunnen staan ... en ... (noem twee zaken of gebeurtenissen).

Gebruik bron 18.

- 1p 29 De nazi's hadden er belang bij dat alle gegevens over het concentratiekamp werden vernietigd.
→ Geef aan welk belang de nazi's hadden om alle gegevens te vernietigen.

Gebruik bron 19.

- 2p 30 Stel dat Amerikaanse militairen dit bord toen tegenkwamen. Zij kunnen zowel met **begrip** als met **boosheid** reageren op de tekst.
→ Geef een reden voor het begrip van de Amerikaanse soldaten.
→ Geef ook een reden voor hun boosheid.

Doe het zo:

begrip, omdat ... (geef een reden)

boosheid, omdat ... (geef een reden)

- 1p 31 Na de Tweede Wereldoorlog werden veel Duitse oorlogsmisdadigers voor het gerecht gebracht. Zij verdedigden zich dikwijls met de uitspraak: 'Befehl ist Befehl' (= bevel is bevel). Deze verdediging past bij een kenmerk van het nationaal-socialisme.
→ Bij welk kenmerk van het nationaal-socialisme past deze uitspraak?

Gebruik bron 20.

2p **32** Op 7 december 1944 belooft de Japanse premier dat Indonesië op korte termijn onafhankelijk zal worden. Ook geeft hij toestemming om de Indonesische vlag te gebruiken, op voorwaarde dat deze vlag samen met de Japanse vlag getoond wordt. Op de foto staat Soekarno met beide vlaggen.

→ Geef eerst een verklaring waarom de Japanse premier de eis stelt dat de Indonesische vlag alleen getoond mag worden in combinatie met de Japanse vlag.

→ Geef daarna een reden waarom Soekarno aan deze eis voldoet.

Doe het zo:

Japan stelt deze eis van de twee vlaggen, want ... (geef verklaring).

Soekarno voldoet aan deze eis, want ... (geef reden).

2p **33** Tijdens onderhandelingen over de onafhankelijkheid van Indonesië werd er onder andere gesproken over de kosten die Nederland gemaakt had bij het uitvoeren van politioele acties. Nederland eiste dat Indonesië deze kosten zou vergoeden. Indonesië weigerde dat.

Bij de onderhandelingen over de kosten gebruikten Nederland en Indonesië enkele van de onderstaande argumenten:

1 Nederland had in 1945 van de Verenigde Naties het verzoek gekregen soldaten naar Indonesië te sturen.

2 Nederland had in de periode 1945-1949 niets meer te zoeken in Indonesië, want het land was al onafhankelijk.

3 Nederland had in de periode 1947-1949 soldaten naar Indonesië gestuurd om daar voor orde en rust te zorgen.

4 Nederland had recht op schadevergoeding omdat Nederland in 1945 na de Tweede Wereldoorlog weer opgebouwd moest worden.

→ Welk argument gebruikte **Nederland** bij de onderhandelingen?

→ Welk argument gebruikte **Indonesië**?

Doe het zo:

Nederland gebruikte argument ... (vul nummer in).

Indonesië gebruikte argument ... (vul nummer in).

1p **34** Hieronder staan vier beweringen over enkele West-Europese landen na de Tweede Wereldoorlog:

1 Ze gingen samenwerken in de Europese (Economische) Gemeenschap.

2 Ze kwamen opnieuw met elkaar in een gewapend conflict.

3 Ze sloten een militair bondgenootschap met de Sovjet-Unie.

4 Ze verloren de macht over koloniën in Azië en Afrika.

In welk antwoord staan twee juiste beweringen?

A bewering 1 en 2

B bewering 1 en 3

C bewering 1 en 4

D bewering 2 en 3

E bewering 2 en 4

F bewering 3 en 4

Gebruik bron 21.

- 1p **35** In de **jaren vijftig** van de vorige eeuw ging de helft van alle meisjes naar een huishoudschool. In de **jaren zeventig** keurden feministen deze vorm van onderwijs af.
→ Geef met behulp van de bron een reden voor de afkeuring van deze vorm van onderwijs door feministen in de jaren zeventig.

- 1p **36** Op 22 oktober 1962 deelde president Kennedy van de Verenigde Staten mee dat de Sovjet-Unie bezig was raketbases te bouwen op Cuba. Hij eiste dat deze raketinstallaties afgebroken werden.
→ Geef een reden waarom president Kennedy de bouw van deze raketinstallaties onaanvaardbaar vond.

Gebruik bron 22.

- 2p **37** Volgens de tekenaar is in 1967 de mening van de wereld over het optreden van Israël veranderd. De mening bij het uitroepen van de staat Israël was in 1948 vooral **positief**, terwijl de mening in 1967 **kritisch** werd.
→ Geef een verklaring waarom in 1948 de mening positief was en in 1967 kritisch werd.

Doe het zo:

In 1948 was de wereldopinie vooral positief over Israël, omdat ... (geef verklaring).

In 1967 werd de wereldopinie volgens de tekenaar kritisch, omdat ... (geef verklaring).

Gebruik bron 23.

- 1p **38** De vier teksten gaan over gebeurtenissen uit de geschiedenis van het Midden-Oosten.
→ Zet de gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ... , dan ... , vervolgens ... en ten slotte ... (vul alleen de nummers van de teksten in).

- 1p **39** Welke bewering over de politiek van Gorbatsjov is juist?
Gorbatsjov wilde

- A** afschaffing van het communisme.
- B** hervorming van het communisme.
- C** uitbreiding van de macht van de Sovjet-Unie.
- D** versterking van de staatsbedrijven.

- 1p **40** Eind 1989 waren veel inwoners van Berlijn blij dat de Muur in hun stad werd afgebroken. Enkele jaren later werd er juist geprotesteerd tegen het afbreken van de laatste stukken van de Muur. Dat protest had te maken met de geschiedenis van Berlijn.
→ Noem een reden waarom deze mensen het belangrijk vonden om de laatste stukken van de Muur te behouden.

- 1p 41 Welke staten zijn na het einde van de Koude Oorlog uiteengevallen?
- A de Sovjet-Unie en Duitsland
  - B Duitsland en Frankrijk
  - C Frankrijk en Hongarije
  - D Hongarije en Italië
  - E Italië en Joegoslavië
  - F Joegoslavië en de Sovjet-Unie
- 1p 42 Hieronder staan vier gebeurtenissen die te maken hebben met de Europese eenwording:
- 1 De euro vervangt de nationale munteenheid in twaalf landen.
  - 2 De nieuwe naam 'Europese Unie' komt officieel in de plaats van de naam 'Europese Gemeenschap'.
  - 3 Kiezers in Frankrijk en Nederland wijzen in een referendum de Europese grondwet af.
  - 4 Zes landen richten de EGKS op.
- Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul alleen nummers in).
- 1p 43 Welke bewering over het Europees Parlement is juist?
- Het Europees Parlement
- A bestaat uit ministers van alle EU-lidstaten.
  - B is het dagelijks bestuur van de Europese Unie.
  - C keurt voorstellen van de Europese Commissie goed of af.
  - D zorgt ervoor dat Europese regels worden uitgevoerd.
- Gebruik bron 24.*
- 2p 44 De zes afbeeldingen laten belangrijke gebeurtenissen zien uit de twintigste eeuw. Ze staan in willekeurige volgorde.
- Zet de afbeeldingen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., dan ..., dan ... vervolgens ... en ten slotte ... (vul alleen nummers in).
- 1p 45 Hieronder staan enkele personen die in het 'Historisch Overzicht vanaf 1900' voorkomen:
- Aletta Jacobs
  - Anne Frank
  - Jozef Stalin
  - Ronald Reagan
- Deze personen zijn **van grote betekenis** geweest in de geschiedenis vanaf 1900.
- Kies **één** van deze personen en geef een historisch argument waarom het terecht is dat deze persoon in het Historisch Overzicht staat.
Doe het zo:
persoon: ... (noem persoon);
Het is terecht dat deze persoon in het Historisch Overzicht staat, omdat ... (geef een historisch argument).

Gebruik bron 25.

- 1p **46** Welk jaartal hoort bij deze kaart?
- A** 1910
  - B** 1940
  - C** 1970
  - D** 2000

Gebruik bron 26.

- 1p **47** Dit beeld herinnert aan de Februaristaking van 1941. Het beeld wordt tegenwoordig gebruikt als startpunt voor demonstraties door mensen die zich verbonden voelen met dit symbool. Waar zijn de demonstraties die bij dit monument worden gehouden vaak tegen gericht?
- A** tegen de komst van buitenlanders
  - B** tegen racisme en discriminatie
  - C** tegen slechte huisvesting van veel arbeiders
  - D** tegen toenemende onveiligheid in arbeiderswijken

Historisch overzicht vanaf 1900

bron 10

Uit een toespraak van een Nederlandse minister-president (1913):

"Dit probleem maakt van ons volk twee volken. Het is mijn overtuiging, dat, zolang dit probleem niet is opgelost, er van een stevige ontwikkeling van ons volk geen sprake kan zijn. Daarom is de regering van mening, dat zij het volk een grote dienst zal bewijzen indien het haar lukt een eind te maken aan dit probleem."

bron 11

Een poster (1915)

Vertaling onderschrift:

"Papa, wat deed JIJ in de Grote Oorlog?" (Met de 'Grote Oorlog' wordt bedoeld de Eerste Wereldoorlog.)

bron 12

Een communistische prent uit Rusland (1920) met als titel: 'De rode ploeger'

bron 13

Hieronder en op de volgende pagina staan drie teksten over de Sovjet-Unie in 1936.

tekst 1

Over een gebeurtenis in 1936:

Er worden zestien verdachten voorgeleid. Driehonderdvijftig toeschouwers wonen de zitting bij. De beklaagden worden ervan beschuldigd lid te zijn van het Leningradse Centrum. Deze organisatie zou Stalin uit de weg willen ruimen. In werkelijkheid bestaat de organisatie niet. Maar tijdens de zitting bekennen de verdachten alle beschuldigingen.

tekst 2

Uit een brief van een Russische burger aan Stalin (1936):

Mensen van alle leeftijden zullen uw naam uitroepen: uw naam, die sterk, mooi en geweldig is. Uw naam is gegraveerd op elke fabriek, op elke machine, op elke plaats ter aarde, en in de harten van alle mensen.

tekst 3

Twee coupletten van een lied (1936):

Zo prachtig als veel vogeltjes op een rij
Vliegen liedjes over het Sovjetland.
Het blijde refrein van de steden en van de velden:
"Het leven wordt mooier, en wij worden gelukkiger!"

Het land bloeit en het land zingt in saamhorigheid.
Iedereen is blij en zingt mee met de liedjes.
Kijk naar de zon! Ook de zon schijnt feller!
"Het leven wordt mooier, en wij worden gelukkiger!"

bron 14

Verkiezingsuitslag van het Duitse parlement op 5 maart 1933

politieke partij	% van de stemmen
SPD	18,3
Zentrum	11,2
DDP	0,9
NSDAP	43,9
DNVP	8,0
DVP	1,1
KPD	12,3
overige partijen	4,3
Totaal	100

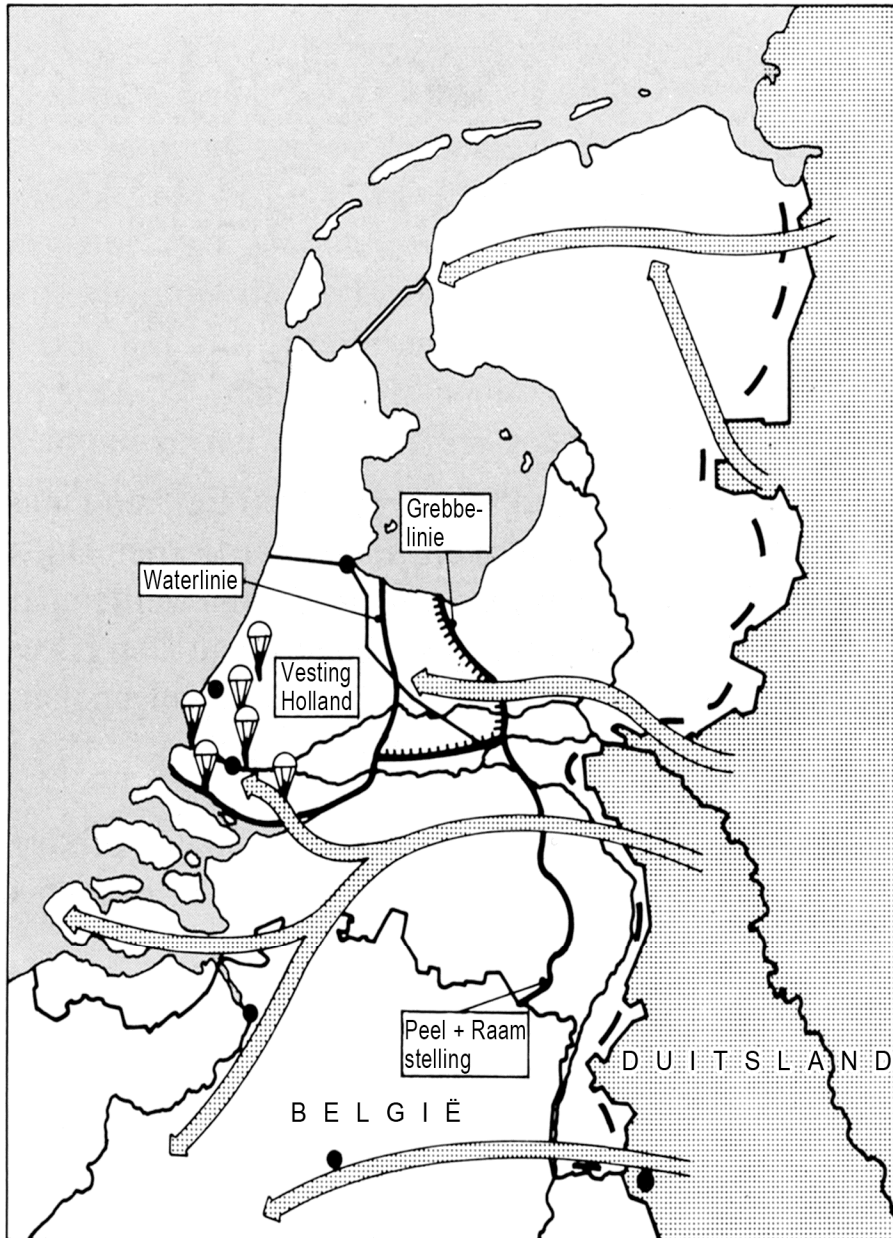
bron 15

Hitler spreekt een groep mensen toe (schilderij uit 1937).

bron 16

De Duitse aanval op Nederland, van 10 tot en met 14 mei 1940

Legenda:

— opstelling Ned. troepen op
1 sept. 1939

— opstelling van het veldleger op
10 mei 1940

→ Duitse opmars

luchtladingstroepen

bron 17

Een tekening over D-day in een verzetsblad (juni 1944)

Toelichting

Op het papier dat de geallieerde soldaat in zijn handen heeft, staat de tekst: 'rekening', met daaronder geschreven 'verwoestingen'.

bron 18

Uit een verslag van een Joodse kampgevangene (1945):

De Engelsen zijn in aantocht. "Schiet op!", schreeuwen de kampbewakers. Waarheen? Het concentratiekamp wordt ontruimd. In opdracht van de kampbewakers worden de kamparchieven met karrenvrachten naar het crematorium gereden om daarmee het vuur te stoken voor het verbranden van de lijken.

bron 19

Foto uit de Amerikaanse bezettingszone in Duitsland (1945)

Toelichting

Op het bord staat de tekst: "Ami (= Amerikaan), geef ons wat te eten, anders zullen we Hitler niet vergeten."

bron 20

Een foto van Soekarno (1944)

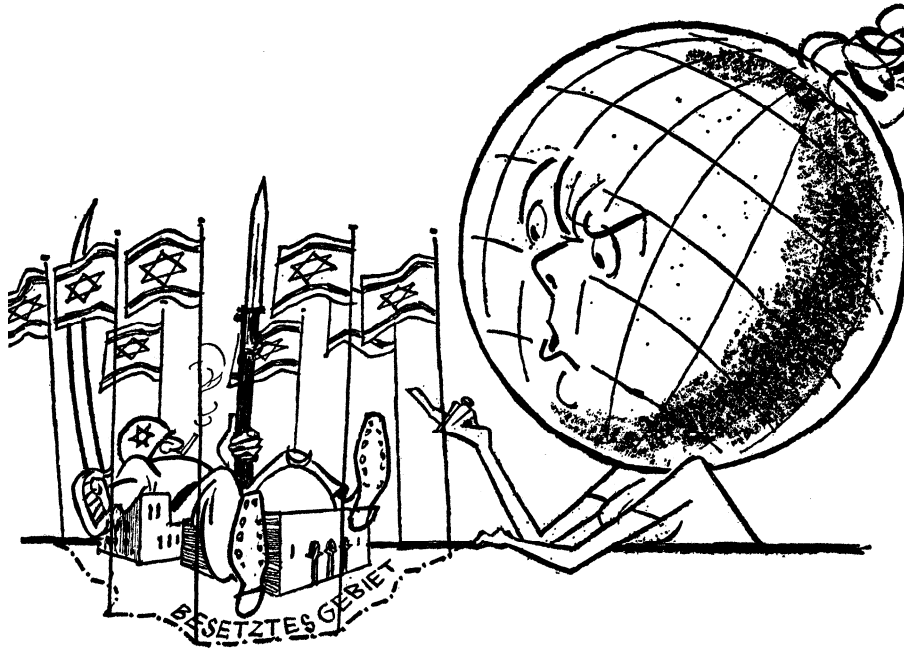
bron 21

Wasles op een huishoudschool in de jaren vijftig

bron 22

Een spotprent uit een Duitse krant van 1967 met als titel: 'De wereldopinie is veranderd'

Toelichting

Onder de tekening staat de tekst 'bezette gebieden'.

bron 23

Hieronder staan vier teksten over het Midden-Oosten.

tekst 1

Een toespraak van een Joodse leider:

"Het is het recht van de Joden om hun eigen toekomst in hun eigen staat te bepalen. Daarom zijn wij, als leden van de Volksraad, hier bijeengekomen. Wij roepen vanaf vandaag de Joodse staat Israël uit. Wij worden daarin gesteund door ons natuurlijke en historische recht."

tekst 2

Een krantenartikel over een oorlog:

De aanval van Egypte en Syrië op Israël kwam volkomen onverwacht. De oorlog leidde dan ook eerst tot winst voor Egypte en Syrië. Zij veroverden land terug, dat Israël eerder had veroverd. Maar nu, een paar dagen later, is het Israëliësche leger volledig gemobiliseerd. Israël dringt Egypte en Syrië terug in de verdediging.

tekst 3

Een toespraak van een Amerikaanse president:

"Vanavond zal er een belangrijk document ondertekend worden. Dat document is een voorbereiding op de vrede die binnenkort tussen Egypte en Israël gesloten zal worden. Israël zal zich uit de Sinaï terugtrekken. De leiders van Israël en Egypte hebben elkaar beloofd dat tussen hun landen normale en vreedzame betrekkingen opgebouwd zullen worden."

tekst 4

Uit een boek over immigratie van Joden naar Palestina:

Oostenrijk wordt door de Duitsers bezet. Daarom verlaten veel Joden Oostenrijk. Via de Donau en de Zwarte Zee ontsnappen ze op smerige, rottende schepen. Voor een plekje op zo'n schip betalen de Joden enorme sommen geld aan de nazi's en aan scheepseigenaren. De reis naar het beloofde land is voor velen een nachtmerrie.

bron 24

Hieronder en op de volgende pagina's staan zes afbeeldingen.

afbeelding 1

Belgische vluchtelingen komen aan in Nederland.

afbeelding 2

Een geallieerde soldaat deelt zijn lunch met Nederlandse vrouwen.

afbeelding 3

Gorbatsjov bij de viering van de 40e verjaardag van Oost-Duitsland (DDR)

afbeelding 4

De nieuwe minister-president van Duitsland, Hitler, wordt toegejuicht.

afbeelding 5

Vrouwen demonstreren in Den Haag.

afbeelding 6

Westerse geallieerden brengen levensmiddelen naar West-Berlijn.

bron 25

Een kaart van Europa

bron 26

Het standbeeld 'De Dokwerker' in Amsterdam

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.